

Sygn. akt I ACa 870/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Joanna Kurpierz
Sędziowie :	SA Ewa Jastrzębska SA Joanna Naczyńska (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 7 lutego 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa B. S.

przeciwko K. W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 2 maja 2016 r., sygn. akt II C 736/13

1) oddala apelację;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanej 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Joanna Naczyńska	SSA Joanna Kurpierz	SSA Ewa Jastrzębska
----------------------	---------------------	---------------------

Sygn. akt. I ACa 870/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 2 maja 2016r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo B. S. przeciwko małoletniej K. W. o zapłatę 130.000zł z odsetkami umownymi w wysokości 5,40% w stosunku rocznym od 12 grudnia 2011r. z tytułu zwrotu pożyczki, której powódka udzieliła spadkodawcy pozwanej - J. W. (1) w dniu 11 grudnia 2011r.

Rozstrzygnięcie to Sąd Okręgowy podjął po ustaleniu, że z treści pisemnej umowy pożyczki z 11 grudnia 2011r. wynikało, że J. W. (1) pożycza od B. S. 130.000zł z przeznaczeniem na sfinansowanie zakupu towarów handlowych oraz, że zwrot pożyczki nastąpi po 6 miesiącach od daty jej zawarcia, a także, że pożyczka będzie oprocentowana w dwukrotnej skali WIBOR w stosunku rocznym. J. W. (1) zmarł (...), a powódka bezskutecznie wzywała przedstawiciela ustawowego małoletniej pozwanej do zwrotu pożyczki. Prokuratura Rejonowa w B. prowadziła postępowanie w sprawie sfalszowania dokumentu umowy pożyczki z 11 grudnia 2011r. Postępowanie to umorzono, po zasięgnięciu opinii biegłego J. K., z której wynikało, że podpis pod umową został nakreślony ręką J. W. (1). Pozwana wniosła subsydiarny akt oskarżenia przeciwko B. S., zarzucając jej popełnienie przestępstwa z art. 270 § 1 k.k. Sprawa prowadzona była przed Sądem Rejonowym w B. pod sygn. akt VIIIK78/15 i także została umorzona, po zasięgnięciu opinii biegłej K. G., która stwierdziła, iż podpis pod umową z grudnia 2011r. podpis złożył J. W. (1). Takie też wnioski wynikały z opinii sporządzonej przez tę biegłą na potrzeby toczącego się postępowania cywilnego. Na rozprawie, 4 kwietnia 2016r. powódka oświadczyła, że wbrew uzasadnieniu pozwu i wbrew treści umowy pożyczki, w grudniu 2011r. nie udzieliła J. W. (1) pożyczki, a dochodzona pozwem kwota odpowiada sumie pożyczek, których udzieliła J. W. (1) na przestrzeni wielu lat, będąc zatrudnioną w jego sklepie. Wyjaśniła, iż przystała na złożoną przez J. W. (1) propozycję wspólnego prowadzenia sklepu ze sprzętem tenisowym i partycypowała w kosztach prowadzenia tej działalności gospodarczej. Wyjaśniła, iż J. W. (1) na koniec każdego roku wystawiał jej pokwitowania kwot, jakie wpłacała do wspólnie prowadzonej działalności gospodarczej oraz, że działalność ta nie przynosiła satysfakcjonujących wyników finansowych. Twierdzenie powódki, iż kwota podana w dokumencie zatytułowanym umowa pożyczki była sumą pożyczek udzielonych przez powódkę J. W. (1), Sąd Okręgowy uznał za niewiarygodne, stwierdzając iż wysoce nieprawdopodobnym jest, aby powódka jako osoba uzyskująca najniższe wynagrodzenie finansowała działalność gospodarczą przedsiębiorcy. Sąd Okręgowy przyjął, iż umowa pożyczki stanowiła w istocie rozliczenie między stronami spółki cichej, uznając taki właśnie stosunek prawny łączył powódkę i J. W. (1).

W konsekwencji, Sąd Okręgowy stwierdził, iż przepisy normujące umowę pożyczki nie stanowią podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Odwołując się do treści art. 321 k.p.c. podkreślił, iż Sąd nie może uwzględnić żądania zapłaty, w oparciu o inną podstawę faktyczną, niż wskazana przez powódkę. Podkreślił, iż powódka nie przywołała okoliczności faktycznych uzasadniających zastosowanie art. 405 k.c., w szczególności nie powołała faktu, iż pozwana wzbogaciła się bezpodstawnie kosztem powódki. Za niewystarczające w tej materii, Sąd Okręgowy uznał oświadczenie pełnomocnika powódki złożone przed zamknięciem rozprawy, że powódka domaga się zwrotu udzielonej pożyczki, a na wypadek nieuwzględnienia jej roszczenia jako zwrotu pożyczki domaga się zwrotu kwoty wskazanej w pozwie jako bezpodstawnego wzbogacenia. Nadto, Sąd Okręgowy podkreślił, że roszczenie oparte o art. 405 k.c. jest zasadne tylko wtedy, gdy strony nie łączyła żadna umowa, która mogłaby stanowić podstawę tego roszczenia, zaś z zeznań powódki wynikało, że powódkę łączył z J. W. (1) stosunek prawny noszący znamiona spółki cichej.

Apelację od wyroku wniosła powódka, domagając się jego zmiany przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenia na jej rzecz od pozwanej kosztów procesu za obie instancje, a alternatywnie wносиła o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Zarzuciła, iż Sąd Okręgowy:

- błędnie przyjął, iż powódkę i J. W. (1) łączyła umowa spółki cichej, podczas gdy osoby te łączyła umowa pożyczki, a nadto błędnie przyjął, że stosunki zobowiązaniowe istniejące między tymi osobami wyczerpują *essentialia negotii* umowy spółki cichej, gdy tymczasem mają one cechy właściwe umowie pożyczki, bądź bezpodstawnemu wzbogaceniu,
- naruszył art. 321 k.p.c. w związku z art. 187 k.p.c. uznając, że uwzględnienie roszczenia powódki w oparciu o art. 405 k.c. stanowić będzie zasądzenie ponad żądanie pozwu, gdy tymczasem powódka powołała alternatywne podstawy powództwa - pożyczkę albo bezpodstawnie wzbogacenie pozwanej,

- naruszył art. 227 k.p.c. w związku z art. 3 k.p.c. przez uznanie, że powódkę z J. W. (1) łączyła umowa spółki cichej bez przedstawienia przez pozwaną jakichkolwiek dowodów na tę okoliczność.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji, jako bezzasadnej i zasądzenie na jej rzecz od pozwanej kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zakaz orzekania ponad żądanie jest przejawem zasad dyspozycyjności i kontradiktoryjności. Oznacza, że o treści wyroku zarówno w sensie pozytywnym, jak i negatywnym decyduje żądanie strony. Sąd nie może zasądzić świadczenia innego, niż to, którego zażądał powód, nie może też zasądzić więcej niż żądał powód, ani na innej podstawie faktycznej niż wskazana przez powoda. Zakaz orzekania ponad żądanie odnosi się bądź do samego żądania (petitum), bądź do jego podstawy faktycznej (causa petendi). Art. 321§ 1 k.p.c., odwołuje się bowiem do żądania w rozumieniu art. 187 § 1 k.p.c., a w myśl tego unormowania obligatoryjną treść każdego pozwu stanowi dokładnie określone żądanie oraz przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie. Regulacja ta jest istotna także i z tej przyczyny, że pozwala na określenie granic obrony pozwanego.

W pozwie, jak i na rozprawie w dniach 24 lutego 2014r., 15 czerwca 2015r. i 23 listopada 2015r., powódka działając bez fachowego pełnomocnika niezmiennie podawała, że źródłem jej roszczeń jest umowa pożyczki zawarta w dniu 11 grudnia 2011r. między nią a spadkodawcą pozwanej. Jednakże na rozprawie w dniu 4 kwietnia 2016r. ujawniła okoliczności, z których wynikało, że umowa ta nie odpowiada rzeczywistości, ponieważ nie udzieliła pożyczki J. W. (1) w dacie i w kwocie określonych w umowie, lecz począwszy od 2005 r. lub 2006 r. co miesiąc, w celu wspomżenia przedsiębiorstwa prowadzonego przez J. W. (1), przekazywała po około 1.000zł (protokół rozprawy z 4 kwietnia 2016 r. 00:38:37), a po zakończeniu kolejnego roku kwoty wpłat sumowała (protokół rozprawy z 4 kwietnia 2016r. 00:43:18), zaś J. W. (1) wystawiał jej pokwitowanie. W związku z tym, że przytoczone przez powódkę okoliczności faktyczne w zasadniczy sposób wykraczały poza ramy przedmiotowe zakreślone pozwem, na rozprawie 4 kwietnia 2016r. Sąd Okręgowy, mając na uwadze, że powódka działa bez fachowego pełnomocnika pouczył ją, że jest związany żądaniem pozwu zarówno co do wskazanej w nim kwoty jak i uzasadnienia faktycznego oraz zobowiązał do wskazania w terminie 7 dni czy podanej w pozwie kwoty dochodzi w oparciu o dołączoną do pozwu umowę pożyczki, pod rygorem uznania, że tak jest w istocie. W odpowiedzi na to zobowiązanie, w piśmie z 8 kwietnia 2016r. powódka podtrzymała dotychczasowe stanowisko co do podstawy faktycznej swych roszczeń (k. 256 i 257), a stanowisko to potwierdził także pełnomocnik powódki na rozprawie 25 kwietnia 2016r. (00:02:38).

Nie jest rzeczą Sądu dopatrywanie się z jakiego tytułu powódka mogłaby dochodzić swoich roszczeń, powinnością Sądu jest natomiast zbadanie, czy wskazana przez powódkę w pozwie i podtrzymywana w toku procesu podstawa faktyczna, w postaci umowy pożyczki z 11 grudnia 2012r. mogła uzasadniać żądanie B. S.. O tym, że nie uzasadniała, jednoznacznie świadczyły zeznania samej powódki złożone na rozprawie 4 kwietnia 2016r., z których wynikało, że treść umowy pożyczki zawartej 11 grudnia 2011r. nie odpowiada stanowi rzeczywistemu. Bezpodstawne wzbogacenie jako alternatywna podstawa żądań powódki została wskazana przez pełnomocnika powódki dopiero w reakcji na wystąpienie pełnomocnika pozwanej, w toku posiedzenia 25 kwietnia 2016r. (00:10:18). Próba przedmiotowej modyfikacji podstawy powództwa nastąpiła zatem już po upływie wyznaczonego przez Sąd terminu, a zatem stosownie do art. 167§ k.p.c. była czynnością procesowo bezskuteczną. Ponadto, modyfikacja dotyczyła jedynie podstawy prawnej żądania, nie była połączona ze zmianą podstawy faktycznej żądania pozwu. Tym samym powództwo nie zostało formalnie przekształcone przedmiotowo. Zaś nawet gdyby się tak stało, Sąd Okręgowy trafnie zauważył, iż roszczenie o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia nie ma racji bytu i nie jest zasadne, gdy jest możliwe dochodzenie świadczenia w oparciu o przepisy normujące odpowiedzialność kontraktową. Poza kognicją Sądu pozostawało rozstrzygnięcie, jaki to mógłby być kontraktowy stosunek prawny, w szczególności czy była to umowa spółki cichej. Orzeczenie w sprawie ograniczało się do rozstrzygnięcia, że umowa pożyczki z dnia 11 grudnia 2011r. z racji niezgodności ze stanem rzeczywistym nie mogła stanowić podstawy żądań powódki oraz, że powódka nie wskazała innej podstawy faktycznej swego roszczenia o zapłatę.

Z tych to też przyczyn, Sąd Apelacyjny uznał, iż zarzuty apelacji nie są w stanie wzruszyć trafności zaskarżonego wyroku. Konkluzje te legły u podstaw oddalenia apelacji - w oparciu o art. 385 k.p.c., jako bezzasadnej. O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd orzekł na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu, zasądzając - w oparciu o art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. - od powódki na rzecz pozwanej 5.400 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, tj. w stawce minimalnej, określonej w § 2 pkt 6 oraz § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015r., poz. 1800).

SSA Joanna Naczyńska SSA Joanna Kurpierz SSA Ewa Jastrzębska